

E
SHEETIT
ROKASTER

VITO KOÇI
NOVELA

BH-32

k77

396

396

396

VITO KOÇI

NOVELA

43.061

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

I

— Edhe sa duam të arrijmë në Fushë-Bredh?, — e pyeta fqinjin, kur autobusi la rrugën e asfaltuar dhe nisi të ngjitej nëpër disa serpentina malore të forta.

— Rreth një orë!, — m'u përgjigj ai, pa i shqitur sytë nga faqja e parë e gazetës «Bashkimi».

Spartakjada e Parë Kombëtare, festa e forcës, bukurisë dhe shëndetit!, — lexova përsëri titullin me shkronja të mëdha në krye të faqes. Pastaj, i bindur se edhe orvatje për të çelur bisedë kishte dështuar, ktheva kokën nga dritarja dhe nisa të sodisja panoramat që parakalnin përtej saj. Udhëtonim buzë një lugine të thellë, së cilës nuk i shihej fundi. Mbi të ngriheshin faqe gjysmë të zhveshura, me shkurre të rralla bushi e dëllinje, bokërrima të kuqërreme, shkëmbinj të hirtë, ndonjë ngastër pylli me gjethe të zverdhura dhe tek-tuk ndonjë shtëpi e veçuar malësie, secila me një copë tokë përbri.

Në një udhëtim të gjatë, njeriut ia ka ënda të shkëmbejë ndonjë fjalë me bashkudhëtarët, por fqinji im kishte qëlluar burrë i heshtur, që përgjigjej shkurt në çdo pyetje, të shumtën e herës me një «po» ose «jo» të vetme dhe kështu ma mbyllte shtegun për muhabet. Në sediljen e përparme ndodheshin një i ri dhe një e re, ndoshta

të sapomartuar, që pëshpërisnin vazhdimisht njëri me tjetrin. Kështu që, doja s'doja, edhe unë heshtja e kridhesha në mendime, duke vështruar i shpërqëndruar jashtë.

Fqinji e palosi gazetën dhe e futi në xhep. Vështroi një hop drejt meje dhe kujtova se do ta thyente akullin, por ai u rehatua mirë e mirë në sedilje dhe pas pak nisi të dremiste. Ishte rreth të dyzetave, trupngjeshur, me fytyrë të ashpër, me flokë të shkurtër e pak të thijnjur, që i rrinin përpjetë si gjemba iriçi, por kishte ca sy të larmë, plot dritë e mirësi, që binin në kundërshtim me pamjen e tij të përgjithshme.

Tek e vështroja, më nxirrte mallin e tim eti, sepse atij duhet t'ia nxjerrësh fjalët me darë; ai edhe pamjen e ka po kështu, të rëndë e të ashpër, ama zemrën e ka flori. Unë gati-gati e çmoj më tepër se nënën, megjithëse ajo më ka trajtuar gjithmonë me përkëdheli.

Atë ditë që mora diplomën e mjekut, me vlerësimin «shkëlqyeshëm», nëna sa s'fluturonte dhe s'la njeri pa ia treguar gëzimin dhe krenarinë e vet, kurse babai u mjaftua me një «Të lumtë, more bir!» dhe me një të rrahur në sup, çka tregon shfaqjen më të lartë të dashurisë së tij.

Kur erdhi koha e shpalljes së emërimeve, nëna merakosej dhe më pyeste «Hë, ç'kemi?», sa herë kthehesha në shtëpi, kurse im atë asnjëherë.

«E ç'rëndësi ka kjo punë, brenda piramidave të kufirit do ta emërojnë!», — thoshte dhe e mbyllte me aq.

Këto fjalë, që i dëgjova shpeshherë ato ditë, ma kishin lehtësuar disi ankthin e pritjes por, në thellësinë time, shpresoja për një vend të mirë. Bile, ma kishte zënë veshi se katedra e patologjisë paskësh propozuar që të mbeteshja asistent në fakultet. Por, në mos atje, përsëri...

Kur më njoftuan se isha emëruar në Fushë-Bredh, që s'ia kisha dëgjuar emrin gjer atë ditë, shtanga, po nuk bëra zë. Habinë time e shprehën disa shokë, të cilët kishin filluar të më thërrisnin me shaka «profesor». Kur shkova në shtëpi ndodhej aty vetëm babai, prandaj u mundova të shtiresha sa më i qetë.

Nëna erdhi më pas dhe, sapo dëgjoi lajmin, hapi sytë, pastaj pyeti e merakosur:

— Ku bie ky i uruar Fushë-Bredh?

Brenda piramidave!, — përsëriti im atë, duke e vështruar me qortim. — E di, kam qenë në ato anë gjatë Luftës, me Brigadën e Njëzetë!, — tha pastaj. — Atëherë ishte një fshat i vogël, por kam dëgjuar se tani është ngritur atje një qytezë sharrëxhinjsh. Janë të pasura me pyje ato anë!...

— Thua, ka spital atje?, — e pyeta.

Ai ngriti supet, pastaj tha:

— Edhe në mos pastë, nevojë për mjek me siguri ka... Spitalin njerëzit e bëjnë. Dëgjomë mua, djalë, ke për të dalë i fituar: më mirë në fillim vështirësitë, se të kalisin.

— Sigurisht, baba!, — u mundova të mos e jepja veten unë.

Pastaj im atë doli, me një pamje të shkujdesur, se kishte mbledhjen e organizatës-bazë të Partisë atë ditë, kurse nëna mbeti një copë herë e heshtur në divan, me duart të lidhura në prehër, por nuk e shprehu ç'e brente e ç'mendonte. As unë nuk e pyeta. Kur kuturisi të çohej, më vështroi me dhembshuri dhe tha:

— Epo, me faqe të bardhë, more bir!

Më 4 tetor u nisa për në detyrë. Im atë nuk mundi të më përcillte. Ai është përgjegjës turni në një oficinë mekanike dhe s'mbaj mend të jetë vonuar ndonjëherë në punë. Në orën gjashtë e një çerek të mëngjesit, si zakonisht, ishte bërë gati për të dalë. Më zuri prej krahu, më mori me vete gjer te pragu i oborrit dhe atje u ndamë. Më shtrëngoi dorën, duke më vështruar ngultas në sy, pastaj më tha:

— Shiko të na nderosh, dëgjove?!... Hajt, udha mbarrë, atëherë!

Më rrahu shpatullat dhe u largua pa e kthyer kokën.

Te stacioni i autobusëve më përcollën nëna dhe vëllai i vogël. Ajo mundohej të tregohej e qeshur, por unë e ndieja se e brente disi meraku që po shkoja të punoja

në një qytezë aq të largët e të vockël, ku binte shumë dëborë, aq sa ndonjëherë bllokonte rrugën për disa ditë.

Edhe unë mundohesha të tregohesha i gëzuar, megjithëse ndieja një lëmsh mallëngjimi në gjoks dhe vështroja i përmallur rrugët, godinat, kalimtarët dhe gjithçka, që më ishte aq e njohur dhe e dashur në atë qytet, në gjirin e të cilit e mbaja mend veten kalama, nxënës, student dhe tani, mjek...

Me këto mendime dhe kujtime po mbushja kohën, ndërsa autobusi ngjitej e ngjitej drejt një qafe, as e para dhe as ndoshta e fundit derisa të arrinim në qytezën time të ardhshme.

— Ja, pothuaj arritëm në Fushë-Bredh, është mu përtej qafës!, — e theu heshtjen fqinji, i cili m'u duk befas i gjallëruar dhe i kënaqur nga ky fakt.

Vështrova orën e dorës. Dy e njëzet. Pothuaj shtatë orë nga Tirana! Pastaj nisa të përgatitesha, duke hedhur vështrime kureshtare jashtë.

— Këtu do të zbresësh edhe ti?, — më pyeti fqinji.

— Po!, — iu përgjigja, disi i hutuar me këtë interesim të vonuar.

— Me shërbim kështu?

— Jo, vij të punoj si mjek, jam emëruar këtu!

— Aha! — Ai më vështroi për të parën herë me vëmendje, bile disi zhbirues, çka më shtoi habinë. — Tiranas je?

Pohova me kokë.

— Bulkur fort!... Të prisnim!

Siç duket, fytyra ime u bë aq e habitur, sa për herë të parë e pashë fqinjin të buzëqeshte, bile në një mënyrë të përzemërt.

— Punoj në këshillin popullor të qytezës dhe më ka rënë në dorë urdhri i emërimit tënd!, — sqaroi ai. — Në mos gabohem, quhesh Fatos Nara.

— Jo, nuk gabohesh, ashtu quhem!, — i thashë.

Sakaq, përtej xhamave të autobusit u shfaqën disa baraka, të rreshtuara në të dyja anët e rrugës. Ishin të veshura me anie pishe dhe të mbuluara me fletë llamarinë të lyera me zift. Më tej u shfaqën disa godina të re-

ja dykatëshe, me mur guri të pasuvatuar, pastaj një oxhak i lartë llamarine, që nxirrte tym të bardhë. Pranë tij më zunë sytë një si kapanon të madh dhe disa radhë stivash me dërrasa.

— Ja edhe Fushë-Bredhi ynë, me stabilimentin e sharrave!, tha — fqinji. — Si të duket?

Unë s'dita ç'të përgjigjesha dhe preferova të heshtja.

— Helbete, Tiranë s'është!, — vërejti ai dhe unë ndjeva një thumb miqësor në timbrin e zërit të tij. — Megjithatë, edhe këtu jetojnë e punojnë njerëz, që s'bi-en më poshtë se ata të Tiranës. Do t'i njohësh. Besomë, s'do t'ia kalosh keq këtu, te ne.

— Fundi, njerëzit kanë rëndësi, ata e bëjnë qytetin!, — thashë.

Sa çel e mbyll sytë arritëm në qendër dhe autobusi qëndroi pranë një lulishteje të vogël, në mesin e së cilës ngrihej madhështor një bredh i moçëm, ndoshta kumbari i asaj qyteze. Jashtë prisnin një tufë njerëz. Disa iu sulën shoferit për ndonjë vend, por të shumtët vështronin me kureshtje pasagjerët që zbrisnin, sikur kërkonin ndonjë të njohur. Pastaj filluan të largoheshin bashkë me pasagjerët që nisën të shetisnin për t'u shpirë.

Fqinji im i çuditshëm më ndihmoi të zbrisja bagazhet, dy valixhe të rënda, një deng dhe një rrjetë me turli ushqimesh, që nëna nguli këmbë të m'i jepte për rrugë. I vendosëm mbi një stol të drunjtë të lulishtes, unë e falënderova bashkudhëtarin dhe hodha sytë me kureshtje rreth e qark. Përveç godinës së restorantit, në katin e sipërm të së cilës mendova se duhej të ishte edhe hoteli, vura re dhe dy godina të tjera dykatëshe, të suvatuara e të lyera freskët. Në fasadën me kolona të njëjës prej tyre, që vendosur një pllakat i madh, me parullën. *Ta presim përvjetorin e Çlirimit me detyra të realizuara.*

— Atje kemi kinoklubin!, — tregoi me dorë bashkudhëtarin, që s'po më ndahej. — Kurse në atë tjetrën ndodhet drejtoria e ndërmarrjes së sharrave. Tani ec të pimë një kafe.

Ai më fliste me dashmirësi dhe unë pata një provë të re se përshtypja e parë ndodh të jetë e gabuar.

— Falemnderit, mos u pengoni me mua, duhet të zë hotel dhe të sistemoj njëherë këto!, — thashë, duke treguar me dorë bagazhet.

— Punë e kollajtë, i rregullojmë!, — tha ai, pastaj u bëri zë dy të rinjve që ndodheshin aty pranë dhe iu lut që t'i çonin të gjitha te një farë Skënderi, pastaj të lajmëronin një farë Ademi që të vinte të na takonte te restoranti, se aty do të prisnim.

— Si urdhëron, shoku Thanas!, — u treguan të gatshëm ata.

Kështu, megjithëse kishim udhëtuar shtatë orë në të njëjtën sedilje, vetëm atë çast mësova se ai quhej Thanas ose, më saktë, shoku Thanas. Më zuri prej krahu dhe më çoi drejt restorantit.

Lokali ishte plot dhe gumëzhinte si një zgjua bletësh. Në krye të sallës shtrihej tej e tej një banak i gjatë, prapa të cilit vërtitej me nxitim një thatim i gjatë e pak i kërrusur.

— Xhemal, dy kafe të rënda!, — porositi Thanasi, duke më ftuar të ulesha në një tavolinë të lirë, pranë banakut. — Kështu pra, ja tek u njohëm edhe me doktorin tonë!, — buzëqeshi pastaj, duke zënë vend përballë meje.

— Do të ishim njohur me kohë, por ju s'para më latë shteg për muhabet gjatë udhëtimit!, — vërejta buza-gaz.

— Më zë makina, e marrtë e mira, dhe mezi e mbajta veten, prandaj!, — sqaroi ai. — Kur janë rrugë të shkurtra, më mirë i bëj në këmbë, por që nga Tirana...

— Ç'punë bëni në këshill?, — e pyeta i shtyrë më fort nga respekti që kishin njerëzit e atyshëm për të.

— Kryetar!, — m'u përgjigj thjesht.

— Pra, te ju u dashka të paraqitem!, — buzëqesha.

— Ja, zëre se u paraqite!, — tha ai.

— Sidoqoftë... hollësitë rreth detyrës, si i ri që jam...

— Kollaj ajo punë. Sistemohu njëherë me banesë, të

kemi ruajtur një dhomë në godinën që u dorëzua tani së fundi, njihi me qytezën dhe me spitalin, — këtu folësi më vështroi një copë herë në sy, — në fakt është një qendër shëndetësore e thjeshtë..., pastaj... këtu jemi. Do të të ndihmojmë, mos ki merak.

Xhemali na solli filxhanët dhe një copë herë heshtëm, duke gjerbur më ëndje kafënë e gatitur mirë. Sakaq ia behu me një frymë te tavolina jonë një burrë i gjatë e i thatë, me flokë të thinjur, të lëpirë me kujdes pas kokës, me sy bojë hiri të futur thellë në zgavra, me hundë të gjatë dhe gojë të madhe. Ai i shtrëngoi dorën me respekt shokut Thanas, pastaj u kthye nga unë si një pikëpyetëse.

— Njihuni! Ky është mjeku i ri, Fatos Nara, kurse ky, Adem Sopot, ndihmësmjeku. Ka dymbëdhjetë vjet që shërben në këto anë!, — na prezantoi Thanasi.

Në fjalët e tij të fundit dhe në mënyrën se si e vështroi Ademin, shqova një si mlllef.

— Gëzohem shumë, gëzohem shumë!, — tha Ademi, me një përzemërsi që kalonte caqet e mirësjelljes dhe zuri vend pranë meje.

— Të lutem, kujdesu që të sistemohet sa më shpejt doktor Fatosi, njihi me spitalin dhe me hallet tona, si të dish më mirë, pastaj... këtu jemi!, — e porositi kryetar Thanasi, pastaj m'u kthye mua: — Për gjithë ç'të kesh nevojë, as mos u druaj, as mos u kurse. E dimë që shëndetësia ka halle shumë, por në radhë të parë ju pastaj dhe së bashku do të mundohemi t'i kapërcejmë. Tani do të më falni, të shkoj të mbledh ca veten, se më ka trullorur paq ai i uruar autobus!...

Thanasi na shtrëngoi dorën, pagoi kafetë dhe doli, duke më përshëndetur edhe një herë nga porta. Ademi, pa i përfillur kundërshtimet e mia, shkoi e solli nga banaku dy konjakë.

— Epo, që t'ju urojmë!, — tha. — Gëzuar, doktor, dhe të daltë mbarë!

— Falemnderit!

— Kam dëgjuar nga kryetari se ke mbaruar me di-

plomë nderi!, — vazhdoi, duke përfshirë gotën me gishtë-
rinjtë e tij të gjatë dhe eshtakë.

U detyrova të pohoja me kokë.

— Ç'të degdisën kaq larg, atëherë?

— Edhe kjo qytezë ka nevojë për mjek!, — vëreja
buzagaz.

— Po, po, iku koha e Ademëve me shokë!, — theksoi
ai me një farë hidhërimi.

— S'desha të thosha këtë!, — kundërshtova. — Ju keni
dhënë një kontribut të vlefshëm dhe do vazhdoni të jepni,
se keni përvojë të gjatë dhe...

— Përvoja është përvojë, po diploma është më e
fortë, ama!, — më ndërpreu ai.

Nga timbri i zërit dhe shprehja e fytyrës së tij, m'u
mbush mendja se ardhja ime e kishte lënduar.

— Nuk mbeti asnjë nga kursi juaj në Tiranë?, — pye-
ti me dinakëri Ademi.

— Mbetën disa, sidomos vajza.

— Hm, kurse juve ju ra llotaria këtu! — Ai fërkoj
mjekrën, duke buzëqeshur me keqardhje. — Si s'ju zuri
dora ndonjë numër më fatlum, more mik! Për shembull,
ndonjë Shkodër, Durrës Korçë... — Kishte një farë tall-
jeje në timbrin e zërit të tij.

— S'është çështje llotarie, as fati!, — vëreja.

— Po, po... Siç duket, s'pate ndonjë mik!

— As që më ka shkuar nëpër mend kjo!, — ia pre-
va. — Po s'qesh i zoti të çaj vetë në jetë, harram më qo-
ftë. Vetëm të pazotët dhe të dobëtit ndiejnë nevojën të
mbështeten te miqtë.

— Bravo, doktor, qenkeni parimon!, — buzëqeshi Ade-
mi. — Ju lumtë, për nder, ju lumtë... Fundi, kjo qyteza
jonë s'është e keqe për një vit, dy... Me shoqëri kalohet.
Dini të luani letrat? Ndonjë lojë për të qenë, sigurisht!...
Pastaj, në disa drejtime është mirë këtu. Ju sapo dolët
në rrogë, keni nevojë të visheni e të mbatheni se, helbete,
si student... Nga kjo anë qyteza të jep dorë. Në mensë
hahet pothuaj falas, për t'u veshur, e kalon edhe me